

DRUŠTVO ZA ZAŠTITU I
PROUČAVANJE PTICA SRBIJE

Društvo za zaštitu i proučavanje
ptica Srbije (DZPPS)

Adresa: Radomira Raše Radujkov 1a
sprat 1, stan 211, 21000 Novi Sad

Telefon: 021/304-49-25

E-mail: info@pticesrbije.rs

Web: www.pticesrbije.rs

Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore

Broj: 142/2025

Datum: 10.10.2025.

Predmet: Primedbe na *Elaborat procjene uticaja objekata za proizvodnju električne energije iz obnovljivih resursa – vjetroelektrana „Korita“ a priključnim dalekovodom 4000 KV za potrebe vjetroelektrane „Korita“ na životnu sredinu i Solarni park „Korita“*

Poštovani/a,

dostavljamo Vam komentare i primedbe na Elaborat procjene uticaja objekata za proizvodnju električne energije iz obnovljivih resursa – vjetroelektrana „Korita“ sa priključnim dalekovodom 400 KV za potrebe vjetroelektrane „Korita“ na životnu sredinu, a dodatno i za već odobreni Elaborata procjene uticaja objekata za proizvodnju električne energije iz obnovljivih resursa – solarna elektrana „Korita“ za koji smo nedavno saznali.

Generalne primedbe:

1. Područje Pešterske visoravni na koju se naslanja VE „Korita“ jedno je od najvažnijih područja za ishranu i zadržavanje beloglavih supova (*Gyps fulvus*) u Srbiji zbog i dalje velike brojnosti stoke na ispaši širom visoravni. U blizini planiranog VE „Korita“ se redovno viđaju pojedinačne ptice i jata do 50 jedinki koje pretražuju terene u potrazi za hranom. Upravo te ptice hvataju termale na grebenu Žilindara i Vrhova kako bi dobile na visini i nastavile svoj let dalje u Crnu Goru ili se vraćaju nazad u kolonije na Uvcu i Mileševci. To potvrđuju i rezultati istraživanja objavljeni u Elaboratu procjene uticaja objekata za proizvodnju električne energije iz obnovljivih resursa – solarna elektrana „Korita“ na životnu sredinu. Pored beloglavih supova ovde se prema osmatranjima i podacima prikupljenih satelitskim odašiljačima zadržavaju redovno i crni strvinari (*Aegypius monachus*), a periodično i bele kanje (*Neophron percnopterus*). Sve tri vrste lešinara su iščezle gnezdarice u Crnoj Gori i jedini prirodan način da ponovo postanu gnezdarice jeste da se iz područja Sjeničko-pešterske visoravni prirodnom disperzijom šire prema kanjonima i klisurama Crne Gore. Ukoliko na ovom prirodnom koridoru postavimo mrežu vetroturbina taj prirodan proces će biti otežan, a ptice koje bi na primer prirodno naselile Đalovića klisuru bile ugrožene i povremeno stradale prilikom odlaska na ishranu na Pešter. U Đalovića klisuri se već nalazi povremeno noćilište za beloglave supove, lešinari su se u prošlosti tu i gnezдили u koloniji, tako da je za očekivati da se tu u skoroj budućnosti počnu gnezditi. Takođe, kako u okolini klisure nema mnogo stoke na ispaši niti pašnjaka prirodno gde bi ptice letele i tražile hranu je Pešterska visoravan gde se već nalazi i hranilište za njih na svega 14km vazdušne linije od VE u selu Krnja Jela (Slika 1). Nedopustivo je da se na tom koridoru nalazi vetropark koji bi predstavljao smrtonosnu prepreku kako za beloglave supove, tako i druge lešinare i ptice grabljivice. To je posebno od značaja za Crnu Goru jer su lešinari predmet reintrodukcije u zemljama Balkana za šta se ulažu velika sredstva kroz različite programe, a realizacijom ovog projekta bi direktno ugrožavali ptice koje su zaštićene u Specijalnom rezervatu prirode „Peštersko polje“. Kako se na Pešterskoj visoravni zadržavaju lešinari satelitski praćeni iz Srbije, Hrvatske, Bugarske, Grčke postavljanje ovakve

DRUŠTVO ZA ZAŠTITU I
PROUČAVANJE PTICA SRBIJE

Društvo za zaštitu i proučavanje
ptica Srbije (DZPPS)

Adresa: Radomira Raše Radujkov 1a

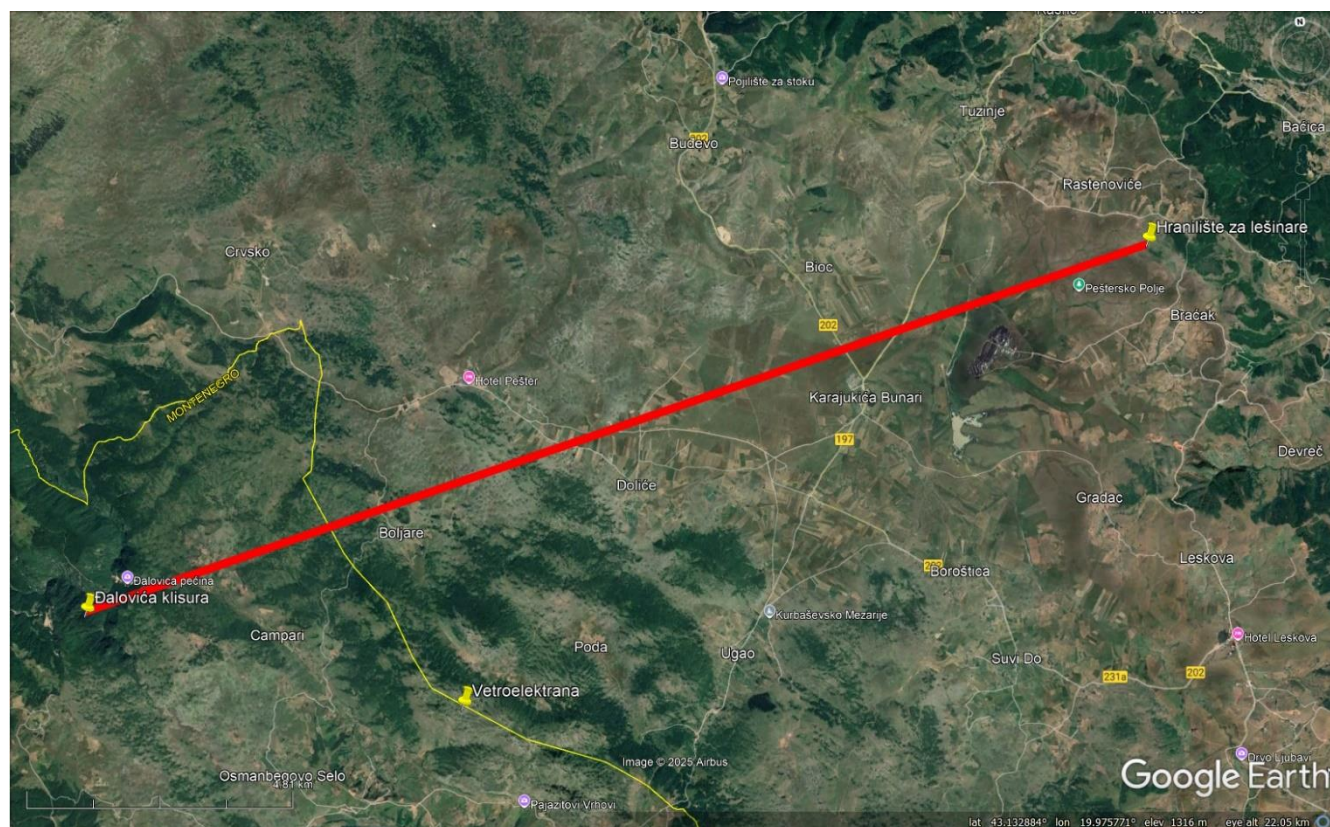
sprat 1, stan 211, 21000 Novi Sad

Telefon: 021/304-49-25

E-mail: info@pticesrbije.rs

Web: www.pticesrbije.rs

vetroelektrane bi predstavljalo presedan koji bi opravdao izgradnju i drugih, a na taj način ugrožavao regionalne napore da se sačuvaju lešinari i ptice grabljivice u celini. Evo ga primer kretanja samo 6 markiranih supova tokom jedne godine satelitskog praćenja (Slika 3). Pored lešinara na predmetnom području su posmatranjima i satelitskim praćenjem evidentirane i drugi retke i ugrožene vrste ptica grabljivica – belonokte vetruške (*Falco naumanni*), planinski orao (*Aquila fasciata*), suri orao (*Aquila chrysaetos*), orao zmijar (*Circaetus gallicus*), orao ribar (*Pandion haliaetus*), ridi mišar (*Buteo rufinus*), sivi soko (*Falco peregrinus*), stepski soko (*Falco cherrug*). U Karajukića bunarima se nalazi veliko noćilište ugroženih sivih vetruški (*Falco vespertinus*) koje u jesenjem i prolećnom periodu broji i do 200 jedinki, a koje tokom dana love u okolini i prilikom seobe ka jugu ili sa juga lete preko predmetnog područja VE „Korito“.

Slika 1. Koridor između Đalovića klisure i hranilišta za lešinare u odnosu na planirani VE „Korita“

2. Površina planirana za VE „Korita“ direktno se naslanja na granice Međunarodno značajnog područja za ptice (IBA) Pešter (Slika 2) koje je upravo uspostavljeno zbog izuzetnog značaja za ptice, a u okviru kog je do sada evidentirano 220 vrsta ptica. Neki podaci o diverzitetu ptica su već objavljeni (https://www.researchgate.net/publication/359866900_Birds_of_Pester_karst_polje). Na svega 8 km vazdušnom linijom od ruba planiranog VE „Korita“ nalazi se Specijalni rezervat prirode „Peštersko polje“ sa svojim jezerima i vodoplavnim tresavama koje su od izuzetnog značaja za ptice vodenih staništa kako tokom prolećne i jesenje seobe, tako i gnežđenje. Plitke vode na Pešteru kritično su važna stanica na seobi za više

DRUŠTVO ZA ZAŠTITU I
PROUČAVANJE PTICA SRBIJE

Društvo za zaštitu i proučavanje
ptica Srbije (DZPPS)

Adresa: Radomira Raše Radujkov 1a

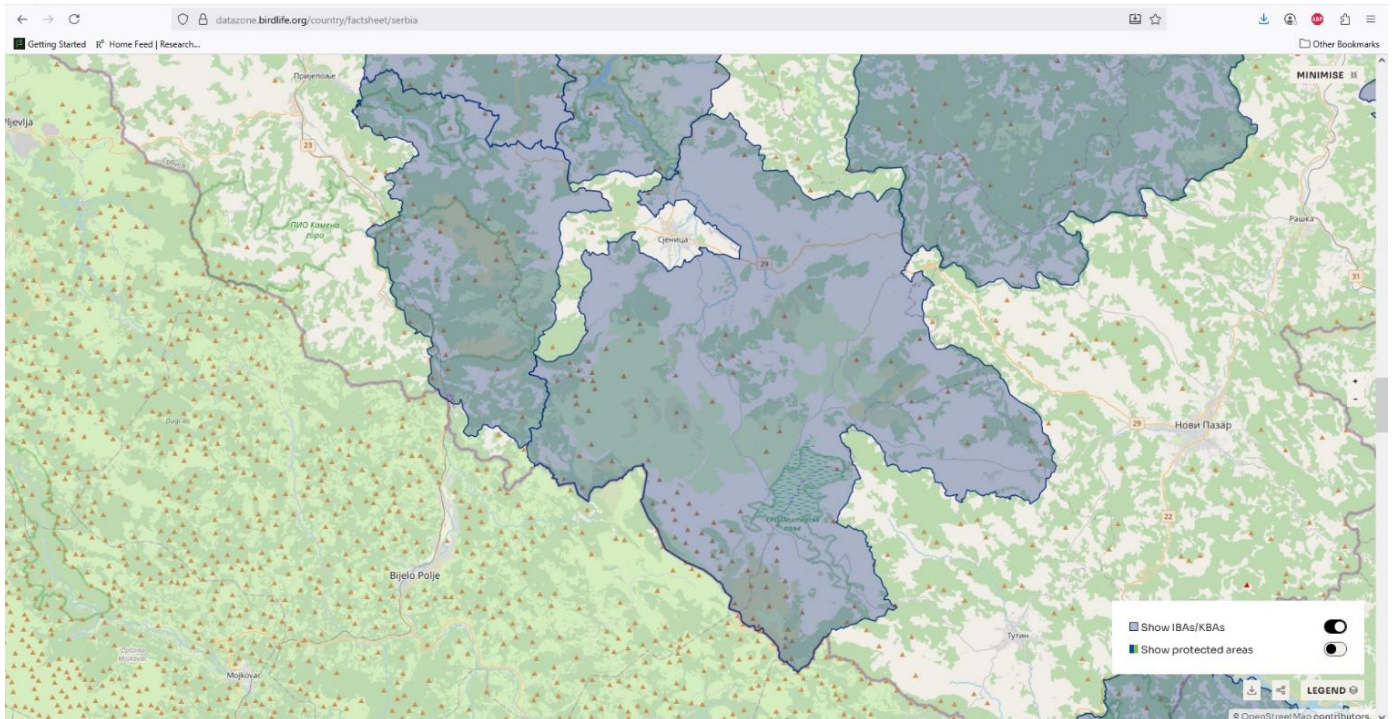
sprat 1, stan 211, 21000 Novi Sad

Telefon: 021/304-49-25

E-mail: info@pticesrbije.rs

Web: www.pticesrbije.rs

desetina vrsta šljugarica, plovki, čapli i ibisa koje lete iz ili za Panonsku niziju iz Mediterana. Zbog toga i velikih tresava područje je valorizovano i zaštićeno Ramsarskom konvencijom (<https://rsis.ramsar.org/ris/1656>). Prilikom seobe vodene ptice koje najčešće noću lete južno ili doleću sa juga upravo preko predmetnog područja VE bile bi direktno ugrožene budući da su jako osetljive na stradanja od kolizije sa vetroturbinama, ali i visokonaponskim dalekovodima. Najbliža značajna stanica za šljugarice i druge vodene ptice južno od Peštorskog polja je Ulcinjska solana, a upravo na tom koridoru se nalazi planirani VE „Korita“ (Slika 4). Kako se VE planira duž Žilindara i Vrhova to je upravo greben iznad kog ptice noću treba da se izdignu kada lete iz Peštorskog polja, a tom prilikom bi nailazile na smrtonosne turbine. Uz samu granicu u selu Ugao nalazi se i Specijalni rezervat prirode „Gutavica“, a koji bi prema Planu upravljanja u budućnosti trebalo da se proširi upravo na Žilindar. U okviru zaštitne zone SRP „Gutavica“ nalaze se jame sa 20-ak parova ugroženih žutokljunih galica (*Pyrrhocorax graculus*), dok se pri vrhu severnih padina Žilindara nalazi još jedna sa 20-ak parova. Ova vrsta se nalazi i u Crvenoj knjizi ptica Srbije, a vetroturbine i dalekovodi bi za njih predstavljale direktnu opasnost. Tokom realizacije projekta „EU for Serbia - Continued support to implementation of Chapter 27 in the area of nature protection (NATURA 2000)“ koji je finansirala Evropska komisija definisano je predloženo Natura2000 područje Peštorsko polje (Slika 5) na osnovu prirodnih vrednosti definisanih i ranijim valorizacijama, a duž granice sa Crnom Gorom i planiranim VE (<https://daphne.sk/Natura2000Serbia/pspa037f.html>).

Slika 2. IBA područje Pešter (<https://datazone.birdlife.org/site/factsheet/pester>)

**DRUŠTVO ZA ZAŠTITU I
PROUČAVANJE PTICA SRBIJE**

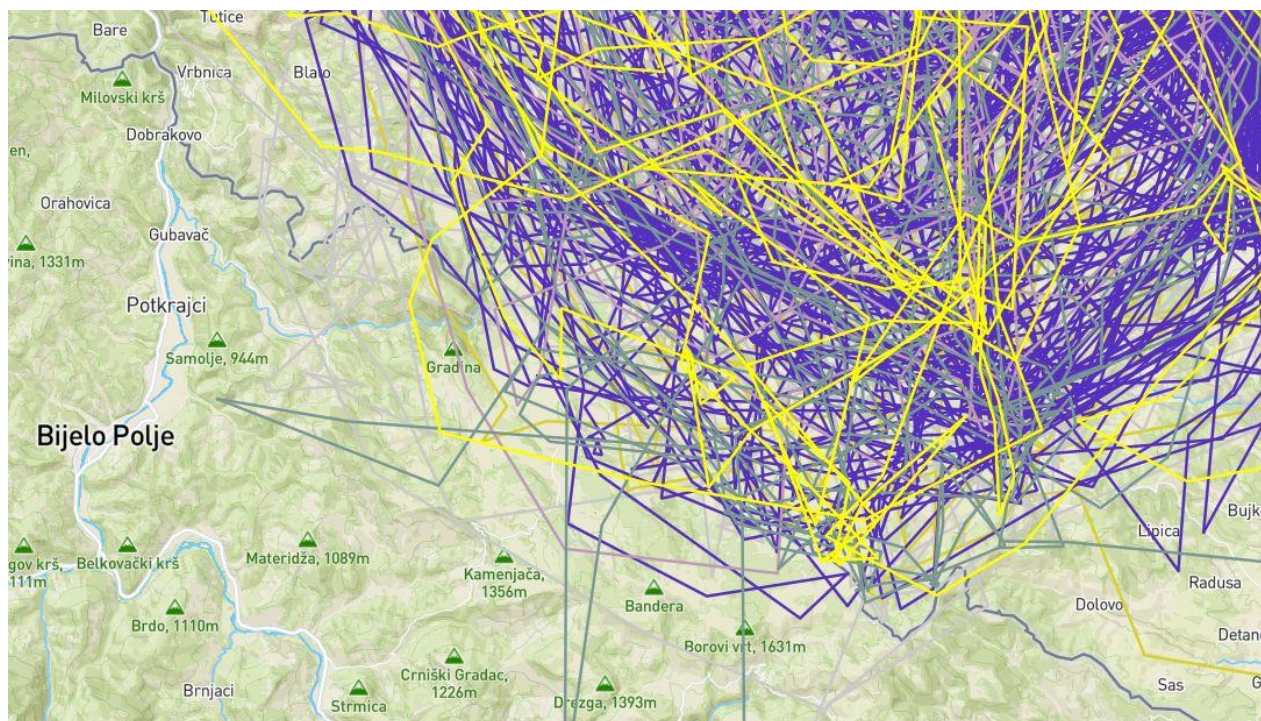
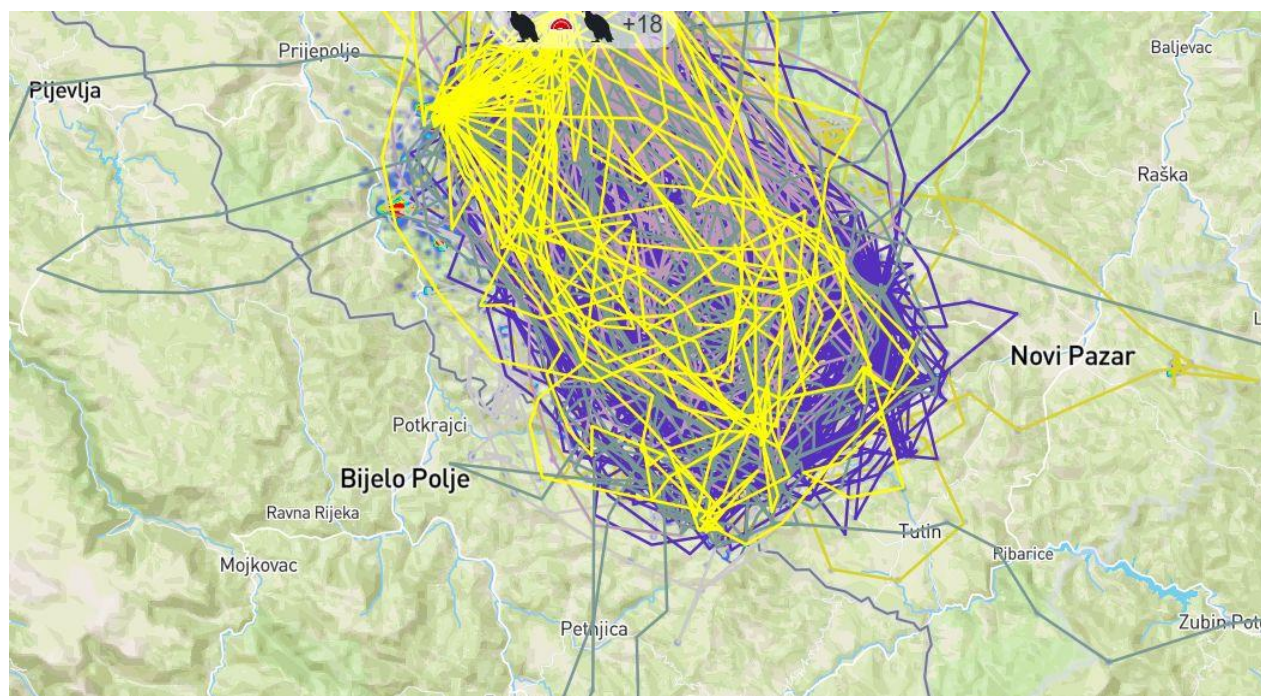
**Društvo za zaštitu i proučavanje
ptica Srbije (DZPPS)**

Adresa: Radomira Raše Radujkov 1a
sprat 1, stan 211, 21000 Novi Sad

Telefon: 021/304-49-25

E-mail: info@pticesrbije.rs

Web: www.pticesrbije.rs

Slika 3a i 3b. Kretanje 6 beloglavih supova tokom poslednjih godinu dana, 2024-2025. godina
(www.ornitela.com)

DRUŠTVO ZA ZAŠTITU I
PROUČAVANJE PTICA SRBIJE

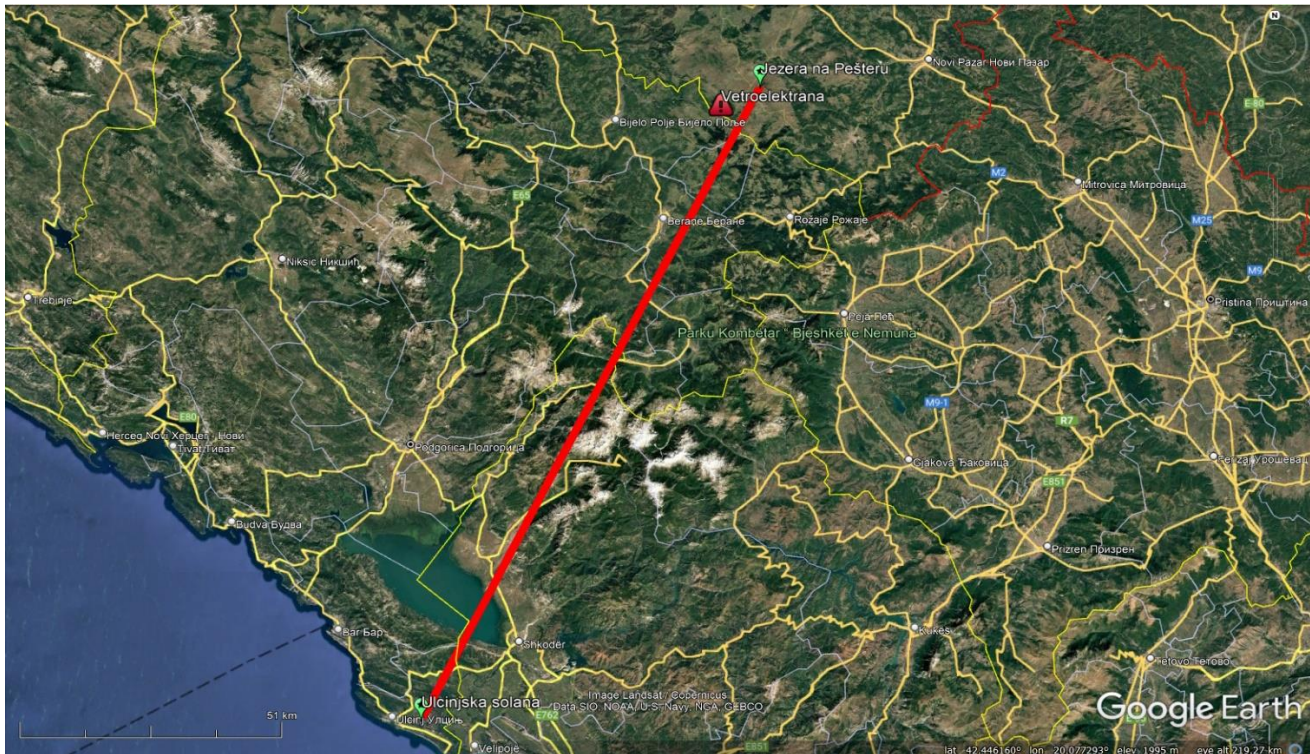
Društvo za zaštitu i proučavanje
ptica Srbije (DZPPS)

Adresa: Radomira Raše Radujkov 1a
sprat 1, stan 211, 21000 Novi Sad

Telefon: 021/304-49-25

E-mail: info@pticesrbije.rs

Web: www.pticesrbije.rs

Slika 4. Koridor za ptice vodenih staništa između Peštorskog polja i Ulcinjske solane

3. Podaci o diverzitetu ptica iz Elaborata procjene uticaja objekata za proizvodnju električne energije iz obnovljivih resursa – vjetroelektrana „Korita“ prikazuju neobično mali diverzitet ptica, no čak i tako su na predmetnom području evidentirane retke i ugrožene vrste poput jarebice kamenjarke (*Alectoris graeca*), surog orla (*Aquila chrysaetos*) i beloglavog supa. Važno je istaći da se veliki broj ptica vodenih staništa koje su veći deo godine prisutne na Peštorskom polju u većem ili manjem broju seli noću te ih nije lako registrovati standardnim posmatranjima tokom dana. Ipak neobično je da autori nisu iskoristili rezultate istraživanja i liste vrsta za SRP „Peštorsko polje“ i SRP „Gutavica“ koje se nalaze svega par kilometara od granice, kao ni već objavljenu faunistiku koja ukazuje na to u kom obimu su ptice prisutne, raznovrsne i brojne na razmatranom području:

https://www.researchgate.net/publication/359866900_Birds_of_Pester_karst_polje

**DRUŠTVO ZA ZAŠTITU I
PROUČAVANJE PTICA SRBIJE**

**Društvo za zaštitu i proučavanje
ptica Srbije (DZPPS)**
Adresa: Radomira Raše Radujkov 1a
sprat 1, stan 211, 21000 Novi Sad
Telefon: 021/304-49-25
E-mail: info@pticesrbije.rs
Web: www.pticesrbije.rs

IBA	IBA	IBA	IBA
IBA_RS013	IBA_RS013	IBA_RS013	20988
IBA_RS014	IBA_RS014 - a small enlargement in the southwest	IBA_RS014	16900
IBA_RS015	IBA_RS015 - a small enlargement in the northeast	IBA_RS015	49537
IBA_RS016	IBA_RS016	IBA_RS016	19025
IBA_RS017	IBA_RS017	IBA_RS017	66856
IBA_RS018	IBA_RS018	IBA_RS018	35430
IBA_RS019	IBA_RS019	IBA_RS019	7252
IBA_RS020	IBA_RS020 - enlarged in the west	IBA_RS020	39968
IBA_RS021	IBA_RS021 - northern part	IBA_RS021	14503
IBA_RS022	IBA_RS022	IBA_RS022	26081
IBA_RS023	IBA_RS023	IBA_RS023	24294
IBA_RS024	IBA_RS024	IBA_RS024	95938
IBA_RS025	IBA_RS025	IBA_RS025	25931
IBA_RS026	IBA_RS026 - partially shrank	IBA_RS026	5038
IBA_RS027	IBA_RS027 - enlarged in the south	IBA_RS027	101033
IBA_RS028	IBA_RS028	IBA_RS028	1677
IBA_RS029	IBA_RS029	IBA_RS029	4849
IBA_RS030	IBA_RS030	IBA_RS030	14319
IBA_RS031	IBA_RS031 - partially shrank	IBA_RS031	11030
IBA_RS032	IBA_RS032	IBA_RS032	23319
IBA_RS033	IBA_RS033 - enlarged	IBA_RS033	14287
IBA_RS034	IBA_RS034 - enlarged	IBA_RS034	6345
IBA_RS035	IBA_RS035 - its northern part	IBA_RS035	7170
IBA_RS036	IBA_RS036 - its eastern part	IBA_RS036	22359
IBA_RS037	IBA_RS037 - its southern part	IBA_RS037	33790
IBA_RS038	IBA_RS038	IBA_RS038	73103
IBA_RS039	IBA_RS039 - enlarged in the north	IBA_RS039	5920
IBA_RS040	IBA_RS040 - enlarged in the north	IBA_RS040	26343
IBA_RS041	IBA_RS041	IBA_RS041	25410
IBA_RS042	IBA_RS042	IBA_RS042	33389
IBA_RS043	IBA_RS043	IBA_RS043	8244
IBA_RS044	IBA_RS044	IBA_RS044	42468
IBA_RS045	IBA_RS045	IBA_RS045	29190
IBA_RS046	IBA_RS046	IBA_RS046	28611
IBA_RS047	IBA_RS047	IBA_RS047	5090
IBA_RS048	IBA_RS048	IBA_RS048	79889
IBA_RS049	IBA_RS049	IBA_RS049	9795
IBA_RS050	IBA_RS050	IBA_RS050	10391
IBA_RS051	IBA_RS051	IBA_RS051	76381
IBA_RS052	IBA_RS052	IBA_RS052	1830
IBA_RS053	IBA_RS053	IBA_RS053	113913
IBA_RS054	IBA_RS054	IBA_RS054	32382
IBA_RS055	IBA_RS055	IBA_RS055	20044
IBA_RS056	IBA_RS056 - its northern part, enlarged	IBA_RS056	4297
IBA_RS057	IBA_RS057 - enlarged in the northwest	IBA_RS057	23518
IBA_RS058	IBA_RS058	IBA_RS058	30613
IBA_RS059	IBA_RS059	IBA_RS059	22832
IBA_RS060	IBA_RS060	IBA_RS060	17976
IBA_RS061	IBA_RS061	IBA_RS061	77985
IBA_RS062	IBA_RS062	IBA_RS062	23692
IBA_RS063	IBA_RS063	IBA_RS063	25137
IBA_RS064	IBA_RS064	IBA_RS064	14400

Slika 5. Predloženo Natura2000 područje „Pešter” (<https://daphne.sk/Natura2000Serbia/pspa037f.html>)

**DRUŠTVO ZA ZAŠTITU I
PROUČAVANJE PTICA SRBIJE**

**Društvo za zaštitu i proučavanje
ptica Srbije (DZPPS)**

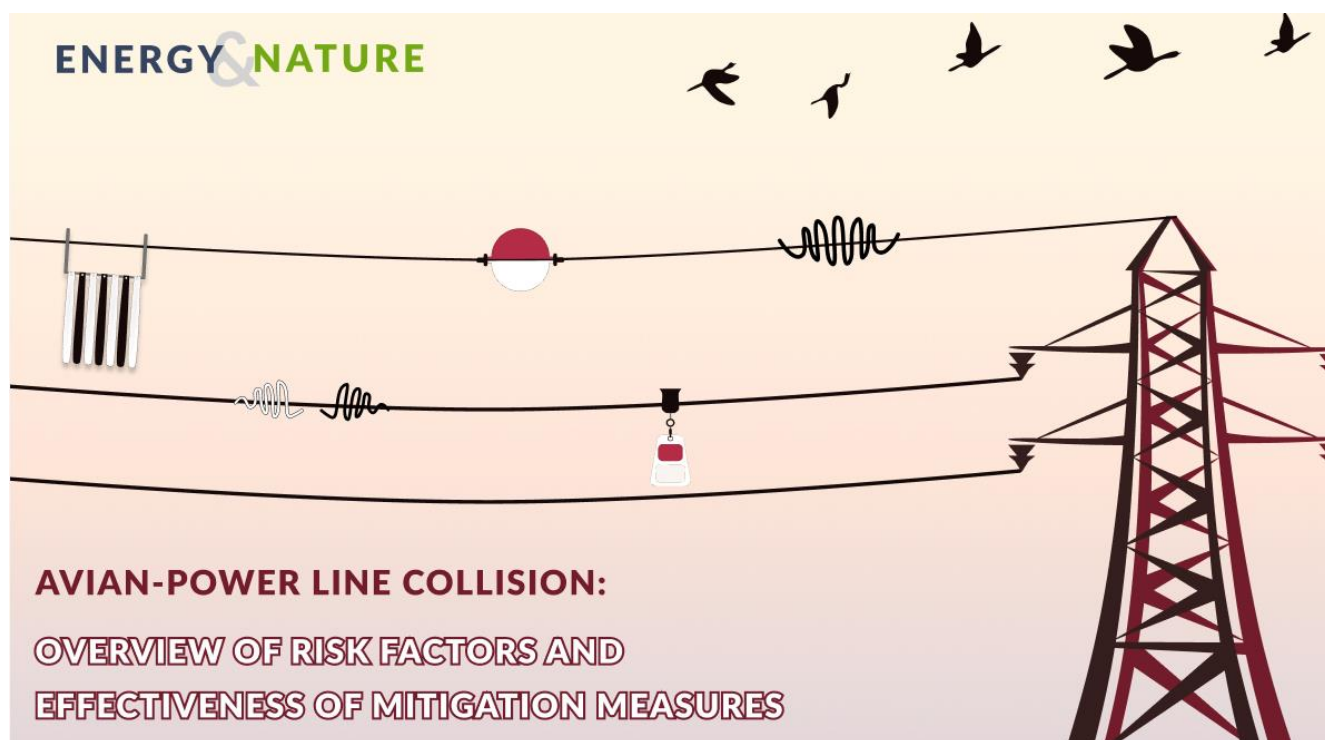
Adresa: Radomira Raše Radujkov 1a
sprat 1, stan 211, 21000 Novi Sad

Telefon: 021/304-49-25

E-mail: info@pticesrbije.rs

Web: www.pticesrbije.rs

4. Na strani 109. u poglavlju „Mogući uticaju na ornitofaunu - VE Korita“ je prepoznat potencijalno negativan uticaj na navedene vrste ptica, no ipak smatramo da je nedovoljno obrađen. Budući da se radi o izuzetno senzitivnom području sa velikim brojem ptica grabljivica jedino rešenje pod kom bi VE smela biti napravljena jeste da svaka vetroturbina ima radar za ptice i da se isključuje u slučaju pojavljivanja krunih jedinki. Takođe, u slučaju izgradnje visokonaponskih dalekovoda neophodno je na žice postaviti divertere (Slika 6) koje bi ih činili vidljivijim i smanjivali koliziju najosjetljivijih vrsta (ptice vodenih staništa, grabljivice). Takođe, neophodno je izolatorima zaštititi konzole srednjenaponskih dalekovoda ukoliko budu postavljani, kao i zaštitnim izolacionim kapama izolatore na trafo stanici ukoliko bude građena. Razlog je sprečavanje elektrokcije koja dovodi do velikog stradanja ptica grabljivica, vrana i drugih ptica. U ovom poglavlju je navedeno da se hranilište za lešinare nalazi u prekograničnom rezervatu SRP „Gutavica“, što nije tačno jer se nalazi u SRP „Peštersko polje“ kod brda Trojan. No, to nije toliko problem koliko činjenica da elaborat ni na jednom mestu nije istakao izuzetan značaj susednog područja Pešterske visoravni čiji su ekološki sastavni deo Žilindar, Vrhovi i područje Moravca, kao ni opasnost za lešinare zbog prisustva hranilišta tako blizu planirane vetroelektrane.

Slika 6. Primeri divertera za postavljanje na visokonaponske dalekovode

5. U Aneks dokumentu „Izveštaj o godišnjem istraživanju stanja biodiverziteta 2023-2024. (fauna ptica) za projekat izgradnje vjetroelektrane Korita“, na strani 8 prikazan je grafikon na kome je broj registrovanih vrsta po mesecima. Upadljivo je da je najmanja zastupljenost vrsta u mesecima prolećne seobe kada se na tom području inače beleži najveći broj vrsta, kako u preletu tako pri obeležavanju teritorija što je u suprotnosti sa logikom ili istraživanja nisu bila adekvatno organizovana.

DRUŠTVO ZA ZAŠTITU I
PROUČAVANJE PTICA SRBIJE

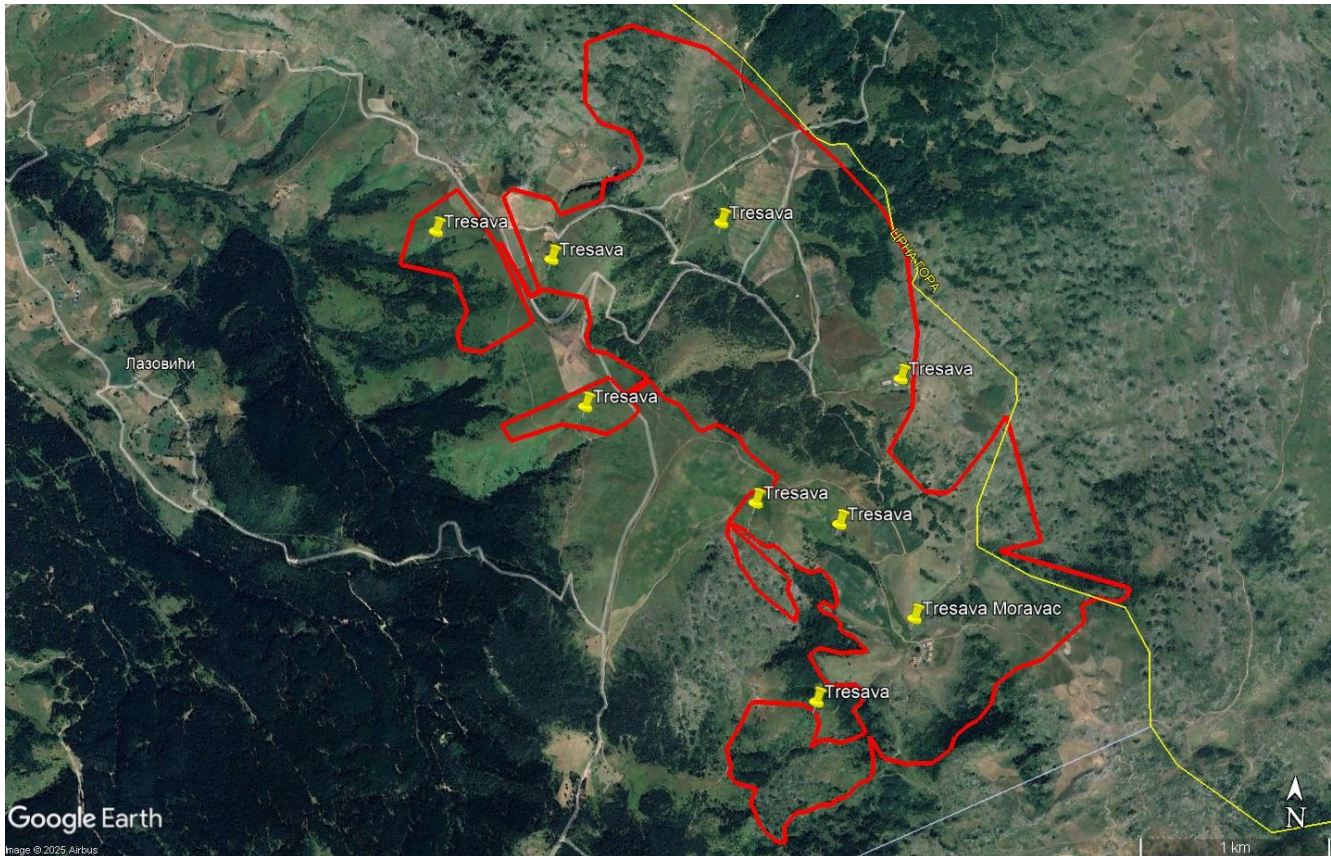
Društvo za zaštitu i proučavanje
ptica Srbije (DZPPS)

Adresa: Radomira Raše Radujkov 1a
sprat 1, stan 211, 21000 Novi Sad

Telefon: 021/304-49-25

E-mail: info@pticesrbije.rs

Web: www.pticesrbije.rs

Slika 7. Lokacije 9 tresava na predmetnom području SE „Korita”

6. Ne može se ne primetiti sličnost između Elaborata procjene uticaja objekata za proizvodnju električne energije iz obnovljivih resursa – solarna elektrana „Korita” na životnu sredinu i Elaborata procjene uticaja objekata za proizvodnju električne energije iz obnovljivih resursa – vjetroelektrana „Korita” sa priključnim dalekovodom 400 KV za potrebe vjetroelektrane „Korita” na životnu sredinu. Ipak, razlike ima. U prvom je recimo naveden nalaz dve nove vrste biljaka za Crnu Goru, od kojih je jedna *Dracocephalum ruyschiana* koja je jedna od najređih biljaka Balkanskog poluostrva. U drugom Elaboratu u vezi VE „Korita”, ova vrsta se za isto područje ne navodi, ali se navodi samo jedna nova vrsta već navedena i u prvom elaboratu – *Potentilla alba*. Zašto kada se radi o istoj površini? Takođe, Elaborat za SE „Korita” imaće znatno destruktivniji uticaj na prirodna staništa i vegetaciju predmetnog područja zbog poravnjavanja terena, pripreme zemljišta, kopanja i postavljanja temelja velikog broja solarnih ploča. Sve to će dovesti do značajne izmene i degradacije površinske vegetacije. S tim u vezi je neobično što se u Elaboratu ne ističe kritičan značaj prisutnih visokoplaninskih tresava koje su jedan od najugroženijih tipova staništa na planeti Zemlji, a koje je Crna Gora kao potpisnik Ramsarske konvencije dužna da štiti? Tresave na krečnjačkim terenima su veoma spore u stvaranju treseta, predstavljaju stanište za veliki broj reliktnih i endemičnih vrsta biljaka i životinja, a od velikog su značaja za filtriranje vode i održavanje vodoizvorišta u nižim predelima. Uklanjanje ili oštećivanje tresava u Koritima stoga može imati negativnih posledica za

**DRUŠTVO ZA ZAŠTITU I
PROUČAVANJE PTICA SRBIJE**

**Društvo za zaštitu i proučavanje
ptica Srbije (DZPPS)**

Adresa: Radomira Raše Radujkov 1a
sprat 1, stan 211, 21000 Novi Sad

Telefon: 021/304-49-25

E-mail: info@pticesrbije.rs

Web: www.pticesrbije.rs

vodosnabdevanje šireg područja, a ne samo izvora u samim Koritima. Na predmetnom području su nam poznate visokoplaninske tresave različitih tipova na 9 lokaliteta (Slika 7), od kojih su najveće i najizdašnije one u Banišoru i duž toka potoka Moravac. Značaj ovih tresava i potvrdu prisustva istih ističu podaci o pronađenim tresavskim vrstama biljaka, pre svega orhideja, kao i leptira (npr. *Euphydryas aurinia*). Nedopustivo je da visokoplaninske tresave koje dodatno vezuju ugljen-dioksid u zemljište budu uništene pod izgovorom razvoja proizvodnje električne energije iz obnovljivih resursa, tako da ukoliko solarna elektrana bude građena sve navedene lokacije moraju biti zaštićene i izuzete od postavljanja solarnih ploča.

Zaključak:

Prekogranično područje Pešterske visoravni ne sme biti poligon za gradnju vetroparkova obzirom na ogroman regionalni značaj za zaštitu ptica. Umesto toga područje treba biti poligon za dalju reintrodukciju i oporavak populacija lešinara i drugih ptica grabljivica. Proizvodnja električne energije preko solarnih elektrana nije štetna ukoliko se radi u bezvodnih uslovima, no i tu preporučujemo da se solarne ploče više postavljaju u okviru privatnih domaćinstava koja na taj način postaju energetski nezavisna, a čuva potencijal za pašarenje koji je i inače ograničen i veoma značajan za održivo, ekstenzivno stočarstvo.

Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije